

правопорядку, недостатня координація розробок відповідних алгоритмів і програм, а також відсутність рекомендацій використання в роботі вказаних органів автоматизованих інформаційних систем, призводить до зростання злочинності та, відповідно, зниження рівня розкриття кримінальних правопорушень. Тому більш активне використання засобів цифрових технологій, зокрема, спеціалізованого програмного забезпечення, може допомогти правоохоронцям продуктивно користуватись узагальненими знаннями, прийомами, зменшити кількість помилок і упущень. Адже на теперішній час існує тенденція до збільшення кількості комп'ютерних операцій, що входять до структури вирішення криміналістичних завдань і, безперечно, у зв'язку з цим виникають багато проблем методологічного, криміналістичного та організаційного характеру, що потребують подальшого дослідження.

2.3. Інновації у криміналістичному забезпеченні розслідування кримінальних правопорушень в умовах цифровізації суспільства (В. Шевчук)

В сучасних умовах війни та реалізації прагнень України стати повноправним членом Європейського Союзу відбуваються певні зміни, модернізація і у повній мірі своєрідне перезавантаження криміналістики, яке пов'язане передусім із появою нових викликів перед суспільством та необхідністю вирішення першочергових завдань в умовах активних бойових дій на території України, формування криміналістичних знань відповідно до потреб практики в реаліях воєнного часу¹. Змінення парадигми криміналістики впливає на сис-

¹ Konovalova V. O., Shevchuk V. M. Modern criminalistics in the conditions of war: problems of adaptation and reload. *Modern research in world science: Proceedings of the 5th International scientific and practical conference* (August 7–9, 2022). SPC-Sci-conf.com.ua. Lviv, Ukraine. 2022. Pp. 896–903. URL: <https://sci-conf.com.ua/v-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-modern-research-in-world-science-7-9-08-2022-lviv-ukrayina-arhiv/>

тему знань, яку відносять до криміналістичних¹. За таких обставин криміналістика покликана розроблювати інноваційні засоби, прийоми, методи та технології, спрямовані на протидію злочинам, пов'язаних з військовою агресією РФ проти України та іншим злочинним проявам в умовах воєнних дій на території нашої держави².

Криміналістика, як прикладна наука, інтегруючи сучасні досягнення науки і техніки, нині спрямовує свій науковий потенціал на створення ефективної системи криміналістичних засобів, прийомів та технологій, застосування яких направлено на вирішення складних практичних завдань, серед яких особливу значимість набувають можливості застосування криміналістичних знань у протидії злочинності в реаліях військового сьогодення та наближення до єдиного криміналістичного європейського простору³. Інтеграція України у світову та європейську спільноту вимагає від нашої держави адаптування національного законодавства до міжнародних стандартів⁴. Особливо це стосується криміналістики, кримінального процесу та судової експертології як у сфері протидії злочинності, так і сфері охорони важливих конституційних прав, свобод та інтересів громадян, із врахуванням сучасних реалій розвитку українського суспільства⁵.

¹ Журавель В. А. Загальна теорія криміналістики: генеза та сучасний стан : монографія. Харків, 2021. С. 6–7.

² Shevchuk V. Tasks of criminalistics in the conditions of military threats and digital technologies. *Criminalistics and forensic expertology: science, studies, practice*. 19 (compiler Gabriele Juodkaite-Granskiene; scientific-editorial committee: Henryk Malewski (chairman) and others| Criminalists' association of Lithuania. Vilnius, Brno, 2023. Pp. 81–88.

³ Shepitko V. Y., Shepitko M. V. The role of forensic science and forensic examination in international cooperation in the investigation of crimes. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*. 2021. Vol. 28, Iss. 1. P. 179–186..

⁴ Журавель В. А., Шепітько В. Ю. Розвиток криміналістики та судової експертизи в Україні: наближення до єдиного європейського простору. *Правова наука України: сучасний стан, виклики та перспективи розвитку* : монографія. Харків, 2021. С. 631–669.

⁵ Шевчук В. М. Європейський вектор розвитку сучасної криміналістики. *Адаптація правової системи України до права Європейського союзу: теоретичні та практичні аспекти* : матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Полтава, 29.09.2022 року). Полтава: Полтавський юридичний інститут, 2022. С. 325–327. URL: <http://pli.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/12/Збірник-29.09.pdf>

На сьогодні завдання криміналістики залежно від теоретико-пізнавальних і прикладних проблем можна розподілити на два рівні: а) завдання, спрямовані на вдосконалення теорії криміналістики; б) завдання, спрямовані на вдосконалення правозастосовної практики, тобто мова йде як і про науково-практичні розробки для розвитку теорії криміналістики, так і про вирішення завдань для практики правозастосування¹. Вбачається, такі завдання можуть бути : а) стратегічними; б) тактичними. Зокрема, стратегічні завдання пов'язанні із розвитком криміналістичної стратегії та формуванням стратегічних наукових напрямів у криміналістиці (цифрова, воєнна, ядерна криміналістика), а тактичні завдання спрямовані на вирішення завдань у криміналістичній техніці, тактиці, методиці розслідування та формуванні інноваційних підходів щодо удосконалення слідчої, детективної, судової діяльності в умовах воєнних загроз та цифрових технологій².

Очевидно, що ці та інші важливі завдання можуть бути вирішені комплексно і системно, зокрема, шляхом удосконалення кримінального, кримінального процесуального законодавства та розроблення теоретико-методологічних основ і науково-практичних рекомендацій розслідування цієї категорії кримінальних правопорушень³. Завдання криміналістики передусім визначаються соціальною функцією – сприяти боротьбі зі злочинністю, надавати ефективні криміналістичні рекомендації, спрямовані на підвищення ефективності виявлення, розслідування, профілактики кримінальних правопорушень та судового розгляду з метою вирішення криміналістичних завдань. Ці та інші завдання зумовлені сучасними глобальними загрозами та викликами.

¹ Shepitko V. Criminalistics as a system of scientific knowledge in the conditions of global threats and transformation of crime. *Theory and practice of forensic examination and criminalistics*. Kharkiv: Pravo, 2018, 18, 4–9.

² Когутич І. І. Про окремі виклики криміналістиці та шляхи її усталення. *Криміналістика і судова експертиза*. 2020. Вип. 65. С. 5–19. DOI: 10.33994/kndise.2020.65.01

³ Шепітько В. Теоретико-методологічна модель криміналістики та її нові напрями. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2021. Вип. 3 (25). С. 9–20. DOI: 10.32353/khrife.3.2021.02

Серед таких викликів і загроз безпрецедентним та шокуючим стала воєнна агресія РФ і повномасштабне вторгнення російських окупаційних військ на територію України 24 лютого 2022 року. Запровадження воєнного стану в Україні суттєво вплинуло на усі сфери нашого життя. Російські військові вчиняють на території України масові вбивства мирних людей, знищення об'єктів інфраструктури і помешкань громадян, гвалтування жінок і дітей, мародерство. Фіксація, документування і розслідування таких злочинів передбачає дослідження значного обсягу подій, збирання величезного масиву доказів, залучення експертів, спеціалістів та проведення величезної кількості судових експертиз¹.

Крім цього, сучасні процеси активізації цифровізації усіх сфер діяльності держави в свою чергу обумовлюють необхідність удосконалення системи органів правопорядку і прокуратури, судових органів. Відбувається перехід існуючої традиційної системи до нової реальності – цифрової, у якій цифрова інформація є невід'ємним атрибутом, як в роботі органів кримінальної юстиції, з одного боку, та злочинної діяльності, з іншого. Це у свою чергу визначає сучасні тенденції та перспективи розвитку юридичної науки, у тому числі й криміналістики, яка знаходиться на передньому краю боротьби із злочинністю². В Україні криміналістика обрала європейський вектор розвитку. Європейські підходи виявляються й у застосуванні стандартів доказування під час кримінального провадження³.

Сьогодні застосування сучасних інформаційних технологій – це не просто новітній технологічний тренд чи модне захоплення – це фактично нова цифрова реальність, яка заснована на соціальних іннова-

¹ Zhuravel V. A., Konovalova V. E., Avdeyeva G. K. Reliability evaluation of a forensic expert's opinion: World practices and ukrainian realities. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*. 2021. Vol. 28, Iss. 2. P. 252–261.

² Shevchuk V. M. Transformation of the tasks of criminalistics and forensic examination under the influence of martial law. *Transformation of the legal system and human rights protection under the influence of martial law: collective monograph*. Ed. by V. M. Stratonov. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2024. Pp. 438–461.

³ Шепітько В. Ю. Формування доктрини криміналістики та судової експертизи в Україні – шлях до єдиного європейського криміналістичного простору. *Право України*. 2022. №2. С. 83.

ціях та передових технологіях цифровізації¹. Очевидно, що в сучасних умовах процеси цифровізації виступають, як важливий стратегічний напрям перспективного розвитку передових держав Європи, світу, у тому числі й України, яка обрала європейський вектор розвитку².

Надання Україні статусу кандидата в члени ЄС створило додатковий імпульс для гармонізування підходів та активізації перетворень у цифровій сфері. У цьому плані важливою подією стало те, що Україна долучилася до Програми «Цифрова Європа» до 2027 р., метою цієї програми є активізація відновлення економіки та цифрової трансформації України³. Тому формування єдиного цифрового ринку з ЄС та наближення цифрового сектора України до європейського стало пріоритетним напрямом державної політики цифрових перетворень в умовах війни. За таких умов цифровізація стала не лише сучасним трендом розвитку суспільства, але й стає визначним фактором економічного, соціального, політичного та міжнародного зростання держави.

Очевидно, що цифрова реальність сьогодення нині тісно пов'язана із появою нових форм злочинності – кіберзлочинів, інформаційного шахрайства, великою кількістю кібератак на підприємства та установи, в тому числі, й державні бази даних⁴. Безумовно, що такі загрози потребують розроблення новітніх підходів протидії злочинності, модернізації та оновлення системи органів кримінальної юстиції

¹ Заславська Л. В. Цифрова ера: нові можливості та нові виклики для людини і суспільства. *Соціальна і цифрова трансформація: теоретичні та практичні проблеми правового регулювання* : матеріали Всеукр. на-ук.-практ. конф., м. Київ, 2 грудня 2021 р. Київ-Одеса: Фенікс, 2021. С.101–104.

² Шевчук В. М. Цифрові технології та європейський вектор розвитку криміналістики під час війни. *Використання цифрових технологій у криміналістиці та судовій експертизі* : матеріали міжнар. наук.-практ. круглого столу, м. Харків, 11 груд. 2023 р.: електрон. наук. вид. / [редкол.: В. Ю. Шепітько, Г. К. Авдєєва] ; Нац. акад. прав. наук України ; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. С та шиса НАПрН України. Харків: Право, 2024. С.133–136.

³ Україна долучилася до Програми «Цифрова Європа»: що це означає | Кабінет Міністрів України. <https://www.kmu.gov.ua/news/ukraina-doluchylasia-do-prohramy-tsifrova-ievropa-shcho-oznachaie>

⁴ Тимошенко, Ю., Кисленко, Д. Правоохоронна система в епоху діджиталізації. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Юридичні науки*, (1 (59), 2022, 40–45. С. 41.

до сучасних умов та глобальних загроз XXI століття. Це зумовлює активізацію застосування та поширення цифрових технологій у слідчій, судовій та експертній діяльності¹.

В таких реаліях сьогодення однією із найважливіших тенденцій сучасної криміналістики є інтеграція знань, створення та пропонування інноваційних розробок науки, спрямованих на вирішення завдань протидії злочинності в умовах війни щодо ефективного формування доказів, які в подальшому можуть бути використанні як в національних, так і міжнародних судах. Інноваційним напрямом у розвитку криміналістики є розроблення та впровадження в практику криміналістичного забезпечення протидії сучасній злочинності, у тому числі й військовим кримінальним правопорушенням та воєнним злочинам. Це потребує активізації розроблення та впровадження прогресивних технологій, методів та засобів, які ґрунтуються на застосуванні сучасних криміналістичних знань, дотримуючись стандартів доказування у кримінальному провадженні та широкого застосування цифрових технологій і можливостей штучного інтелекту².

За таких умов особливої значимості та актуальності набувають проблеми та інноваційні підходи щодо дослідження актуальних питань криміналістичного забезпечення розслідування військовим кримінальним правопорушенням, воєнним злочинам та кримінальним правопорушенням, пов'язаних із війною, що вчиняються сучасних реаліях воєнного часу та значного поширення цифрових технологій у слідчій, судовій та експертній діяльності³. В свою чергу це впливає

¹ Shevchuk V. M. Development of digital criminalistics in the conditions of war in Ukraine. *Diversity and inclusion in scientific area*. II International Scientific and Practical Conference (January 26–28, 2023; Warsaw, Poland). №. 140, 2023. Pp. 442–450. URL: <https://archive.interconf.center/index.php/conference-proceeding/issue/view/26–28.01.2023/150>

² Baltrūnienė J., Shevchuk V. Artificial Intelligence Technologies in Law Enforcement and Justice: Ukrainian and European experience. *Цифрова трансформація кримінального провадження в умовах воєнного стану*: матеріали всеукраїнського круглого столу (м. Харків, 16 грудня 2022 р.); Національний юридичний ун-т ім. Ярослава Мудрого; НДІ ВПЗ імені акад. В. В. Сташиса НАПр України. Харків, 2022. С.81.

³ Шевчук В. М. Криміналістичне забезпечення розслідування кримінальних правопорушень в умовах цифрових технологій. *Інноваційні методи, засоби та технології в криміналістиці та судовій експертизі* : наук.-практ. посібник : елек-

на формування сучасних криміналістичних знань та особливостей їх застосування на практиці. У зв'язку із цим можна говорити про формування нових наукових напрямків у криміналістиці (медичної, ядерної, аерокосмічної, цифрової, воєнної криміналістики), поява яких зумовлена сучасними тенденціями і завданнями розвитку сучасної криміналістичної науки та потребами практики у застосуванні криміналістичних інновацій¹.

Головними завданнями сучасної криміналістики є розроблення, формування й застосування системи засобів, методів, прийомів і заходів криміналістичного забезпечення протидії скоєнню воєнних злочинів та військових кримінальних правопорушень. Оскільки криміналістичне забезпечення розслідування кримінальних правопорушень має комплексний характер, то воно повинно охоплювати теоретико-методологічний, техніко-, тактико- і методико-криміналістичний напрями досліджень². В даному випадку можна говорити про інноваційну сутність криміналістики загалом і криміналістичні інновації в практиці досудового розслідування та судового розгляду в сучасних реаліях глобальних загроз та воєнних викликів.

Інтеграція та міждисциплінарний характер криміналістичних знань створює передумови та можливості появи таких інноваційних напрямів, як судова антропологія, судова токсикологія, судова генетика (криміналістичний ДНК-аналіз), судова археологія, судова хімія, судова біологія, судова наркологія, судова психіатрія, судова фармація. Мова йде не лише про криміналістику, але й про судові науки, які зумовлюють потребу у застосуванні новітніх засобів, методів та технологій, що тісно пов'язанні із інноваційними рішеннями та пропозиціями.

трон. наук. вид. ; за ред. В. Ю. Шепітька ; Нац. акад. прав. наук України ; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса НАПрН України. Харків: Право, 2023. С. 85–93.

¹ Matulienė, S., Shevchuk, V., & Baltrūnienė, J. Artificial Intelligence in Law Enforcement and Justice Bodies: Domestic and European Experience. *Theory and Practice of Forensic Science and Criminalistics*, 2023, 29(4), 12–46.

² Shevchuk V. Current Issues of Criminalistics in Context of War and Global Threats. *Theory and Practice of Forensic Science and Criminalistics*. Issue 3 (28). 2022. P. 11–27. DOI: 10.32353/ khrife.3.2022.02.

У цьому плані особливе значення набуває криміналістична інноватика як одне з доволі нових наукових напрямків у криміналістиці, що формується¹. Така наукова концепція має яскраво виражений синтетичний характер, а її створення є результатом дії закону інтеграції та диференціації знань у криміналістиці. Криміналістична інноватика об'єднує не лише власне криміналістичні знання про інновацію, але й положення інших галузей знань². Її слід розглядати як науковий напрямок, а також як специфічну діяльність уповноважених законом суб'єктів.

Варто зауважити, що практичне застосування криміналістичних інновацій здійснюється спеціальними суб'єктами, що забезпечує кваліфікованість, ефективність та результативність використання розроблених та впроваджених у практику інноваційних засобів. При цьому суб'єктами криміналістичної інноватики у відповідних видах і формах її застосування виступають слідчий, експерт, прокурор, суддя, співробітники оперативних підрозділів³. Напрямами застосування положень криміналістичної інноватики у протидії злочинності виступає загальна теорія криміналістики, криміналістична техніка, криміналістична тактика та криміналістична методика⁴.

У криміналістичній доктрині поняття «криміналістичне забезпечення» є дискусійним і трактується по-різному. Так, Ю. М. Чор-

¹ Shevchuk V. Innovative Essence of Criminalistic and Prospective Directions of its Development. *Developments of criminalistics theory and future of forensic expertology: liber amicorum profesoriui Egidijui Vidmantui Kurapka*. Collective monografy / Malewski H., Matulienė S., Shepitko V., Shepitko M., Shevchuk V. and others. Vilnius, Lithuanian association of criminalists, Mykolas Romeris University, 2022. Pp. 152–168.

² Шевчук В. М. Криміналістичні інновації та цифрові технології у протидії сучасній злочинності. *Слідча та детективна діяльність: виклики і перспективи: збірник тез Всеукраїнської науково-практичної конференції* (Харків, 25 травня 2023 р.). Харків: Юрайт, 2023. С. 148–153.

³ Shevchuk V. Innovative optimization directions of investigative (detective) activity in modern condition. *Theory and Practice of Forensic Science and Criminalistics: Collection of Scientific Papers*. Kharkiv: NSC «Hon. Prof. M. S. Bokarius FSI», 2021. Issue 2 (24). Pp. 8–25.

⁴ Shevchuk V. Criminalistic means, methods and technologies of combating crimes in the field of national security in the context of european integration. *Legal support of European integration: general legal and sectoral aspect* : Scientific monograph. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2024. 712 p. Pp. 582–604.

ноус визначає криміналістичне забезпечення як діяльність з розроблення та використання криміналістичних рекомендацій, що ґрунтується на теоретичних засадах криміналістики, з метою розслідування злочинів¹. М. В. Капустіна вказує, що криміналістичне забезпечення – це процес створення та надання наукових і апробованих судово-слідчою практикою засобів (техніко-криміналістичних, організаційно-тактичних, методико-криміналістичних, інформаційних, попереджувально-профілактичних), що використовуються працівниками органів кримінальної юстиції на основі отриманих ними знань і вмінь відповідно до загальних засад і завдань кримінального провадження з метою протидії злочинам². В. О. Гусєва визначає криміналістичне забезпечення як сукупність науково-технічних, організаційно-тактичних і методико-криміналістичних рекомендацій щодо ефективного здійснення розслідування та протидії кримінальним правопорушенням зазначеної категорії³.

Отже, під *криміналістичним забезпеченням* слід розуміти систему засобів, методів та технологій з різних напрямів криміналістики (техніки, тактики і методики), що ґрунтуються на загальнотеоретичних засадах криміналістики та спрямовуються на виконання завдань виявлення, розслідування, профілактики кримінальних правопорушень та судового розгляду. Зміст криміналістичного забезпечення має охоплювати, як наукові, так і прикладні компоненти, системоутворюючими елементами яких повинні бути загально-теоретичні, техніко-криміналістичні, тактико-криміналістичні та методико-криміналістичні напрями. Крім цього, формування ґрунтовної системи криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень потребує фундаментального вивчення наукових доробок у цій царині

¹ Чорноус Ю. М. Криміналістичне забезпечення розслідування злочинів : монографія. Вінниця : Нілан-ЛТД, 2017. С. 49–50.

² Капустіна М. В. Криміналістичне забезпечення досудового розслідування: поняття та ознаки. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2014. № 14. С. 71–79.

³ Гусєва, В. О. Криміналістичне забезпечення розслідування кримінальних правопорушень, учинених проти працівників правоохоронних органів : поняття і складові. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2021. № 3 (94). С. 243–253.

знань та системних досліджень судово-слідчої практики для формулювання найбільш ефективних криміналістичних рекомендацій та їх реалізації на практиці.

Інноваційні підходи у криміналістичному забезпеченні розслідування кримінальних правопорушень передбачають застосування положень криміналістичної інноватики у протидії злочинності, основними напрямками її реалізації виступає загальна теорія криміналістики, криміналістична техніка, криміналістична тактика та криміналістична методика¹.

Інновації у дослідженні *теоретико-методологічних основ* криміналістики містять загально-наукову проблематику, пов'язану із розробленням поняття, предмета, системи та завдань криміналістики, її місця в системі правничих та судових наук. Важливими напрямками наукових досліджень може стати розроблення таких наукознавчих проблем, як методологія криміналістики, оновлення і удосконалення системи курсу криміналістики, інновації у криміналістичній дидактиці під час викладання криміналістики, формування нових галузей криміналістики (цифрова, воєнна, ядерна криміналістика та ін.)², інновації у криміналістичному забезпеченні розслідування кримінальних правопорушень³ тощо. У цьому разі можна говорити про *інноваційну криміналістику* як новий науковий напрям у криміналістичній доктрині⁴, який має значні перспективи та потребує подальших наукових досліджень.

¹ Shevchuk V. M. Methodological problems of the conceptual framework development for innovation studies in forensic science. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*. 2020. 27(2). Pp. 170–183.

² Baltrūnienė J. Dirbtinis intelektas ir duomenų apsauga kriminalistikos plėtros kontekste. *Kriminalistikos teorijos plėtra ir teismo ekspertologijos ateitis*. Kolektyvinė monografija. Liber Amicorum Profesoriui Vidmantui Egidijui Kurapkai. Vilnius, 2022. Pp. C. 203.

³ Shevchuk V. Technical and Criminalistic Means and Methods of Preventive Activity. *Textbook of Criminalistics. Volume II: Criminalistic Technique and Tactics* / editorial board: Prof. Dr. Hendryk Malevski (co-editor-in-chief), Prof. Dr. Valery Shepitko (co-editor-in-chief), Assoc. Prof. Dr. Gabriele Juodkaite-Granskiene, Prof. Dr. Vidmantas Egidijus Kurapka, Prof. Dr. Snieguole Matulienė, Prof. Dr. Mykhaylo Shepitko. [§ 1.5]. Vilnius, Kharkiv: Pravo, 2023. Pp. 26–35.

⁴ Шевчук В. М. Криміналістична інноватика як доктринальний напрям криміналістики. *Право України*. 2021. № 8. С. 114–130. URL: <https://rd.ua/storage/attachments/11495.pdf>

Інноваційні підходи у напрямі *техніко-криміналістичного забезпечення* розслідування кримінальних правопорушень слід актуалізувати наукові розробки й дослідження щодо створення та впровадження інноваційних криміналістичних продуктів, спрямованих на оптимізацію боротьби зі злочинністю у військовій сфері, документування та розслідування виявлених злочинів, пов'язаних із військовою агресією РФ проти України. Серед таких інноваційних продуктів можна назвати новітні (новостворені або пристосовані до завдань і потреб протидії воєнній злочинності й іншим кримінальним виявленням в умовах війни) техніко-криміналістичні засоби, сучасні інформаційні технології, електронні бази знань, методи фіксування, аналізування, оцінювання та збирання доказової інформації¹. Крім цього, для потреб воєнної криміналістики можна застосувати сучасні ідентифікаційні біометричні системи за ознаками людини (за відбитками пальців рук, ознаками зовнішності, малюнком райдужної оболонки ока, ДНК, ознаками ходи або почерку та ін.)². Актуальним є використання можливостей безпілотних літальних апаратів, систем спостереження й відеоконтролю, електронного контролю за пересуванням осіб у просторі та повітрі, ідентифікаційні системи розпізнавання осіб за обличчями тощо³. Також необхідно активізувати роботу із застосування штучного інтелекту для забезпечення розглядуваних видів діяльності й розв'язання практичних завдань як у правозастосовній сфері⁴, так і в боротьбі зі злочинністю в умовах війни⁵.

¹ Шепітько В. Ю., Коновалова В. О., Шевчук В. М. та ін. Науково-технічне забезпечення слідчої діяльності в умовах змагального кримінального процесу. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2021. Вип. 42. С. 92–102.

² Науково-технічне забезпечення слідчої діяльності в умовах змагального кримінального провадження: монографія / В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова, В. М. Шевчук та ін.; за ред. В. Ю. Шепітька; Нац. акад. прав. наук України, НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса.. Харків: Право, 2021. 248 с. С.28–41.

³ Shevchuk V. Development of criminalistics in wartime: from the time of Hans Gross to the realities of today. *III Наукові читання пам'яті Ганса Гросса*: збірник тез міжнародної науково-практичної конференції (м. Чернівці, 08 грудня 2023 р.). Чернівці: Чернівець. нац. у-нт. ім. Ю. Федьковича, 2023. С. 11–15.

⁴ Baltrušienė J. Dirbtinis intelektas ir duomenų apsauga kriminalistikos plėtros kontekste. *Kriminalistikos teorijos plėtra ir teismo ekspertologijos ateitis*. Monografija. Liber Amicorum Prof. V. E. Kurapkai. Vilnius, 2022, 203–205.

⁵ Shevchuk V. M. Development trends in criminalistics in the era of digitalization. *Modern knowledge: research and discoveries*: I International Scientific and Practical Conference (May 19–20, 2023; Vancouver, Canada), 2023. Pp. 198–219.

Інновації у *тактико-криміналістичному забезпеченні* розслідування кримінальних правопорушень перспективними напрямками досліджень має стати розроблення тактичних основ проведення процесуальних дій і криміналістичних рекомендацій щодо їх проведення в умовах війни. Вони можуть бути пов'язані зі специфікою тактики проведення окремих слідчих (розшукових) і негласних слідчих (розшукових) дій в умовах воєнного стану або бойових дій. Така ситуація зумовлює потребу в розробленні нових тактичних прийомів, перегляд можливостей тактичних комбінацій і тактичних операцій, алгоритмів слідчих (розшукових) дій та ін. Важливо розробити окремі тактики проведення дій, у яких учасниками (підозрюваними, свідками, потерпілими та ін.) є особи з тимчасово окупованих територій або з районів активних бойових дій, а також військовополонені¹.

Інноваційні підходи у напрямі *методико-криміналістичного забезпечення* розслідування кримінальних правопорушень тісно пов'язані зі зміною кримінального та кримінального процесуального законодавства, оскільки такі зміни вимагають удосконалення наявних методик розслідування кримінальних правопорушень і розроблення нових криміналістичних методик². Інноваційні розробки у цій галузі криміналістики мають бути спрямовані на створення методик розслідування нових видів кримінальних правопорушень, тактичних операцій, алгоритмів слідчих (розшукових) дій, перевірки типових слідчих версій, розроблення криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень та ін.³.

Крім того, набувають актуальності наукові дослідження методик розслідування злочинів проти основ національної безпеки України;

¹ Shevchuk V. M. Problems of the formation of military criminalistics and its role in modern conditions. *Military offences and war crimes: background, theory and practice*: collective monograph. Ed. by V. M. Stratonov. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2023. Pp. 801–805.

² Черноус Ю. М. Криміналістичне забезпечення розслідування злочинів : монографія. Вінниця : Нілан-ЛТД, 2017. С. 39–58.

³ Konovalova V. O., Shevchuk V. M. Prospective directions of research of innovations of separate criminalistic methodics. *Scientific practice: modern and classical research methods*: Collection of scientific papers «ΛΟΓΟΣ». Boston; Vinnitsa, 2021. Vol. 1. Pp. 81–85. DOI: 10.36074/logos-26.02.2021.v1.

воєнних злочинів, скоєних військовими РФ в Україні; злочинів проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку; злочинів, пов'язаних із незаконним використанням гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги, незаконним перетинанням державного кордону України та ін.¹ Поширення інформаційних комп'ютерних технологій сприяє подальшому розробленню алгоритмізації процесу досудового розслідування² та забезпеченню ефективності й результативності судового розгляду³. Зазначену проблематику варто врахувати під час формування програм, навчальних дисциплін і вдосконалення методики викладання криміналістики, формування криміналістичної дидактики в сучасних умовах.

Сьогодні в реаліях воєнних та глобальних загроз усі практики у сфері міжнародного кримінального правосуддя повинні покращувати своє технічне розуміння новітніх цифрових технологій і повинні культивувати глибше сучасне розуміння застосування того, як соціальні мережі, геолокації, розмови мобільного зв'язку, комп'ютерна інформація та інші цифрові сліди й комунікації використовуються в зонах проведення воєнних дій⁴. Зважаючи на воєнну агресію окупційними російськими військами на територію України та вчинення ними масових вбивств, гвалтувань, мародерства, екоциду, сьогодні гостро постає проблема збирання доказів цих злочинів⁵. Це потребує

¹ Orlovskyi R., Us O., Shevchuk V. Committing a Criminal Offence by an Organized Criminal Group. *Pakistan Journal of Criminology*. Vol.14. №2. April-June 2022. Pp. 33–46.

² Shevchuk V. M. Criminalistics support for the investigation of military criminal offenses and war crimes: digitalization, innovations, prospects. *Military offences and war crimes: background, theory and practice: collective monograph*. Ed. by V. M. Stratonov. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2023. Pp. 795–822.

³ Shevchuk V., Vapniarchuk V., Borysenko I., Zatenatskyi D., Semenogov V. Criminalistic methodics of crime investigation: Current problems and promising research areas. *Revista Juridica Portucalense*, 32, 2022. Pp. 320–341.

⁴ Freeman, L. Digital Evidence and War Crimes Prosecutions: The Impact of Digital Technologies on International Criminal Investigations and Trials. *Fordham International Law Journal*, 2018, 41 (2), 284–336. C. 335.

⁵ Шевчук В. М. Інновації у криміналістичному забезпеченні виявлення, документування та розслідування екоциду в Україні. *Процесуальні та криміналістичні аспекти розслідування воєнних злочинів: матеріали круглого столу*, м. Одеса, 21 лютого 2024 р. Одеса: ОДУВС, 2024. С. 188–193.

активізації та поширення застосування цифрових технологій при виявленні, документуванні та розслідуванні воєнних злочинів, злочинів проти людяності та геноциду¹.

Вбачається, що трансформація злочинності в Україні під час війни значно вплинула на зміну пріоритетів завдань криміналістики та особливості формування і застосування криміналістичних знань в умовах воєнного стану. Головним завданням криміналістики є розроблення та застосування засобів, прийомів та методів, що дозволяють збирати, досліджувати, використовувати доказову інформацію в умовах війни та глобальних загроз ХХІ століття. В таких умовах гостро постає питання про підвищення ролі криміналістики у сучасних умовах війни та процесів цифровізації.

На сьогодні одним із головних завдань держави України є відсіч збройної агресії РФ та поновлення порушених прав і свобод українських громадян, а також забезпечення принципу невідворотності відповідальності винних осіб у вчиненні злочинів, пов'язаних із вторгненням російських загарбників на терени нашої країни. За таких обставин постає необхідність криміналістичного забезпечення розслідування воєнних злочинів, що вчиняються військовими РФ, для того щоб задіяти всі доступні національні та міжнародні правові механізми для притягнення до кримінальної відповідальності усіх винних в цій війні, доведення невідворотності покарання усіх воєнних злочинців, а також відшкодування шкоди, відновлення верховенства права та справедливості².

Сьогодні в Україні вже є перші завершені розслідування воєнних злочинів та навіть вироки. Як ми бачимо з відкритих судових засідань, прокуратура під час розслідування кожного окремого воєнного зло-

¹ Dufenyuk O. M. Investigation of war crimes in Ukraine: challenges, standards, innovations. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*. 2022. № 1. Pp. 46–56.

² Шевчук В. М. Проблеми криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з військовою агресією РФ проти України. *Організаційно-правові аспекти взаємодії правоохоронних та судових органів під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з військовою агресією РФ проти України*: збірник тез науково-практичного семінару (м. Дніпро, 30 квітня 2022 р.). Дніпро: Луганський державний університет внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка, 2022. С. 23–28.

чину не завжди встановлює причинно-наслідковий зв'язок із рішеннями вищого військово-політичного керівництва РФ, і обмежується, як правило, лише виконавцями, тобто російськими військовими самих нижніх ланок. Як свідчить практика, нерідко органи досудового розслідування змушені балансувати між швидкістю та повнотою розслідування, оскільки для обох показників бракує ресурсів та доказів, їх правильного та якісного документування. При цьому слід враховувати, що неякісне розслідування може призвести до виправдання воєнних злочинців, що матиме особливо негативний ефект для України під час розгляду таких справ судами міжнародних юрисдикцій.

З огляду на викладене, сьогодні важливо враховувати, що для судового розгляду воєнних злочинів та військових кримінальних правопорушень, зокрема, як для судів України, так і будь-якого міжнародного суду основоположним буде встановлення причинно-наслідкового зв'язку між винними діями країни-агресора й не тільки окремих військових російських окупантів, а й військово-політичного керівництва РФ та наслідками, що настали, тобто заподіяною шкодою. Для цього досить важливим є правильна робота з доказовою базою, зокрема, збирання, документування та розслідування воєнних злочинів та військових кримінальних правопорушень має здійснюватися з врахуванням міжнародного досвіду та європейських стандартів доказування¹.

Для визначення предмета та меж доказування вчинення воєнних злочинів важливим є врахування правильного розуміння понять «воєнного злочину» і «військового кримінального правопорушення» або «військового злочину». Аналізуючи фахову літературу з означених проблем, необхідно зауважити, що на сьогодні поняття «воєнного злочину» відсутнє в Кримінальному кодексі України, але воно є фундаментальним у міжнародному гуманітарному праві. У науковій доктрині сформувалися чотири концептуальні підходи, які відображають

¹ Shevchuk V. M. The role of innovative technologies in criminalistic didactics in the modern realities of war. *International scientific conference «Information technologies and management in higher education and sciences»*: conference proceedings (November 28, 2022. Fergana, the Republic of Uzbekistan). Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2022. Part 3. Pp. 359–363.

погляди щодо співвідношення понять «військові злочини» та «воєнні злочини»: 1) вживання поняття «військові злочини» та «воєнні злочини» як синоніми; 2) розуміння поняття «воєнного злочину» як більш загального поняття, що охоплює поняття і «військових злочинів»; 3) розуміння поняття «військових злочинів» як більш загального поняття, що охоплює поняття і «воєнних злочинів»; 4) розмежування понять «військові злочини» та «воєнні злочини» з огляду на різний об'єкт правопорушення. Основним аргументом останнього підходу є наступне: військові злочини посягають передусім на встановлений порядок несення військової служби, а воєнні злочини є порушеннями норм гуманітарного права, завдається шкода глобальним об'єктам, якими є мир та безпека людства, міжнародний правовий порядок¹.

Не вступаючи в глибоку дискусію при розгляді проблемних питань «за» і «проти» академічні дебати, вважаємо за необхідне підтримати точку зору науковців, які обґрунтовують позицію, що більш переконливою видається остання точка зору. Відтак далі при вживанні поняття «воєнних злочинів» йтиметься саме про порушення норм міжнародного гуманітарного права (з урахуванням Гаазьких та Женевських конвенцій, додаткових протоколів, Римського статуту Міжнародного кримінального суду та інших міжнародних документів)², тобто злочинів проти миру та безпеки людства, міжнародного правового порядку (розділ XX КК України, хоча, слід зауважити, що у Римському статуті вживається поняття злочину проти людяності), вчинені комбатантами країни-агресора³.

Більше того, необхідно піти шляхом, який передбачає узгодження національних підходів з підходами, прийнятими міжнародною

¹ Дуфенюк О. М. Розслідування воєнних злочинів в Україні: виклики, стандарти, інновації. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*. 2022. № 1. С. 48–49. DOI: 10.30525/2592-8813-2022-1-6

² Shevchuk, V., Kapustina, M., Zatenatskyi, D., Kostenko, M., & Kolesnikova, I. (2023). Criminalistic support of combating iatrogenic criminal offenses: Information system prospects. *Social & Legal Studies*, 6(4), 208–216.

³ Дуфенюк О. М. Розслідування воєнних злочинів: логістичні, криміналістичні та судово-медичні питання. *Юридичний науковий електронний журнал*. Вип. № 4/2022. С. 370.

спільнотою (Римський статут МКС, Женевські конвенції і т.д.), та впровадити у вітчизняне кримінальне право універсальне міжнародно-правове поняття «воєнних злочинів». Водночас, кожен окремий вид воєнних злочинів з позиції порушення норм міжнародного гуманітарного права передбачає побудови та практичної апробації окремих криміналістичних методик розслідування з врахуванням європейських стандартів доказування та позитивного міжнародного досвіду у цій царині.

З огляду на викладене, вважаємо перспективними напрямками інноваційних наукових досліджень у криміналістиці такі: документування та розслідування воєнних злочинів, скоєних військовими РФ в Україні; пошук зниклих українців та ідентифікація загиблих на війні в Україні; застосування цифрової криміналістики для виявлення, фіксування й розслідування воєнних злочинів, скоєних військовими РФ в Україні; активізація застосування спеціальних знань і проведення судово-експертних досліджень із визначення розміру збитків фізичних та юридичних осіб, яких вони зазнали внаслідок російської збройної агресії; розроблення й застосування інноваційних криміналістичних продуктів щодо підвищення ефективності розслідування воєнних злочинів та військових кримінальних правопорушень; криміналістичне забезпечення діяльності Міжнародного кримінального суду та інших міжнародних судів та трибуналів; побудова й застосування відповідної системи окремих криміналістичних методик воєнних злочинів та інших кримінальних правопорушень, пов'язаних із військовою агресією РФ проти України тощо. Зазначену проблематику варто врахувати під час формування програм, навчальних дисциплін і вдосконалення методики викладання криміналістики, формування криміналістичної дидактики в сучасних умовах.

Важливо зауважити, що в сучасних умовах війни та євроінтеграційних процесів відбувається перезавантаження криміналістики, пов'язане передусім із появою нових викликів перед системою кримінальної юстиції та необхідністю вирішення першочергових завдань в умовах воєнного стану на території України. У таких умовах виникає необхідність формування криміналістичних знань відповідно

до потреб практики. Тому криміналістична підготовка майбутніх юристів має враховувати тенденції розвитку науки і завдання адаптації криміналістичних знань до умов війни та реформування вітчизняного законодавства до міжнародних стандартів Європейського Союзу¹.

Зважаючи на геополітичні тенденції міжнародної співпраці та поглиблення інтеграції України у європейському просторі, дедалі більшого значення набуває перспектива гармонізації українського законодавства зі стандартами, опрацьованими в ЄС². Прагнення України успішно реформувати судочинство та досудове розслідування, імплементувати прийняті міжнародною спільнотою засади, принципи, методологію діяльності слідчих, детективів, прокурорів, суддів, судових експертів вимагають передусім дотримання міжнародних стандартів функціонування певного правового інституту, розуміння обов'язків, які держава повинна взяти на себе та гарантувати суспільству їх ефективне виконання. Відтак можна констатувати, що європейський курс розвитку вітчизняної юридичної науки демонструє у певному сенсі універсальний приклад реалізації кримінально-правової, кримінально-процесуальної та криміналістичної політики України, яка ґрунтується на вимогах *acquis communautaire*.

Досить актуальним сьогодні є створення системи військової юстиції³, зокрема, це питання формування військової поліції, військової прокуратури та військових судів (спеціалізованих колегій) із врахуванням передового зарубіжного досвіду, європейських та міжнарод-

¹ Shevchuk V. M. Modern criminalistics in the conditions of war and global challenges XXI century: problems today and development prospects. = Współczesna kryminalistyka w warunkach wojny i globalnych wyzwań XXI wieku: dzisiejsze problemy i perspektywy rozwoju. *Problemy Współczesnej kryminalistyki = Current problems of forensic science*. Tom XXVI. pod redakcją: Tadeusza Tomaszewskiego, Ewy Gruzy, Mieczysława Goca. Warszawa 2022. Pp. 359–374.

² Ackermann V. R., Kurapka V. E., Malewski H., Shepitko V. Schaffung eines einheitlichen europäischen Kriminallistischen Raumes: Die Tätigkeit öffentlicher Organisationen zur Stärkung der internationalen Beziehungen. *Kriminalistik*. 2020. Is. 6. Pp. 355–363.

³ Капліна О. В. Військова юстиція у фокусі Європейського суду з прав людини. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2022. Випуск №2. С. 181–191. URL: <https://lnkd.in/d2PtVmwG>

них стандартів щодо протидії злочинності¹. Створення органів військової юстиції в реаліях воєнного сьогодення є необхідним кроком задля забезпечення якісного та ефективного виявлення, фіксації розслідування воєнних злочинів, що вчиняються російськими військовими на території України. Вирішення цього питання потребує відповідного законодавчого регулювання та розроблення *концепції криміналістичного забезпечення діяльності органів військової юстиції*, що визначає новий науковий напрямок досліджень у криміналістиці.

У сучасних реаліях воєнного стану в Україні важливим є забезпечення дотримання міжнародних принципів і стандартів у протидії корупції, враховуючи досвід європейських і світових практик, беручи до уваги традиції, звичаї і менталітет українських громадян, адже характер корупції в нашій державі відрізняється від корупційних проявів в інших країнах². Україна відіграє ключову роль в процесі міжвідомчої координації міжнародного співробітництва у сфері протидії та запобігання корупції. Крім цього, на наш погляд, за таких умов постає проблема забезпечення діяльності системи цих органів необхідними ресурсами, засобами й навчання, у тому числі й криміналістичного та кримінально-процесуального спрямування³.

Російсько-українська війна, євроінтеграційні процеси в Україні та трансформація сучасної злочинності суттєво вплинули на тенденції розвитку криміналістичної науки, призвели до появи нових завдань, розширенні та видозмінені функцій криміналістики, які позначилися на змісті предмета науки та на особливостях її методики ви-

¹ Шевчук В. М. Інноваційні засади криміналістичного забезпечення правозастосовної діяльності: проблеми формування концепції. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*: зб. наук. пр. / ред. кол.: О. М. Ключев, В. Ю. Шепітько та ін. Х.: Право, 2021. Вип. 23. С. 7–23.

² Konovalova V. O., Shevchuk V. M. Modern criminalistics in the conditions of war: problems of adaptation and reload. *Modern research in world science: Proceedings of the 5th International scientific and practical conference* (August 7–9, 2022). SPC — Sci-conf.com.ua. Lviv, Ukraine. 2022. Pp. 896–903.

³ Shevchuk V. M. Criminalistics support for the investigation of military criminal offenses and war crimes: digitalization, innovations, prospects. *Military offences and war crimes: background, theory and practice*: collective monograph. Ed. by V. M. Stratonov. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2023. Pp. 795–822.

кладання в сучасних умовах воєнного стану та надання статусу Україні як кандидата для вступу в ЄС. В реаліях сьогодення простежується зміна вектора криміналістичних досліджень в Україні та перебалансування та модернізації існуючої сьогодні парадигми криміналістики в умовах прагнення до європейських стандартів у сфері протидії злочинності.

Інноваційним напрямом удосконалення криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень із врахуванням сучасних викликів та загроз є інновації у криміналістичній дидактиці під час підготовки високопрофесійних фахівців у цій царині знань¹. У цьому плані сьогодні досить актуально постає проблема удосконалення системи криміналістичної освіти і підвищення рівня підготовки майбутніх юристів різних спеціалізацій. Виникає необхідність розроблення та формування моделі відповідного фахівця-правника конкретного профілю та забезпечення належного рівня криміналістичної підготовки випускників юридичних закладів вищої освіти. Створення такої моделі є своєрідним еталоном, який слід впровадити в заходи освітнього процесу з врахуванням сучасних тенденцій розвитку криміналістики, вимог практики та розвитку суспільства в умовах воєнного стану. Практична цінність такої моделі полягає в тому, як адекватно і повно вона буде відображати основні вимоги, що ставляться до випускника юридичного вишу на даному етапі розвитку нашої країни. Під моделлю розуміють систему показників, які повинен задовольняти випускник вузу².

При формуванні досліджуваної концепції мова йде про формування професіографічної моделі майбутнього правоохоронця як суб'єкта слідчої, детективної, судової, прокурорської та інших видів юридичної діяльності, яка передбачає застосування криміналістичних знань і розробляється з урахуванням особливостей юридичної

¹ Malewski, H., Kurapka, V. E., Tamelè, I. Motivation and expectations of students-an important factor in the implementation of the new bachelor's degree program «Law and Criminalistics». *The Criminalist of the First Printing*, 21, 2021, 12–26.

² Клименко Н. І. *Проблеми сучасної криміналістичної дидактики*. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. Вип. 87. 2011. С. 16–18.

практики та сфери діяльності такого юриста і його професії¹. Це дає можливість виділити основні критерії, яким повинен відповідати такий фахівець (слідчий, детектив, прокурор, суддя, захисник та ін.), що дозволить суттєво оптимізувати й підвищити ефективність діяльності таких суб'єктів в системі органів кримінальної і цивільної юстиції, судово-експертного забезпечення правосуддя в Україні та інших видах юридичної діяльності у сучасних реаліях сьогодення.

Сучасна криміналістична освіта включає великий комплекс юридичних знань за програмами підготовки юристів, знань з материнських наук залежно від спеціалізації, загально-юридичних знань, спеціальних та криміналістичних знань за видами діяльності (слідчої, детективної, прокурорської, судової, адвокатської тощо), оволодіння професійними навичками та вміннями при здійсненні своїх професійних функцій та виконанні практичних (процесуальних та непроцесуальних) дій, а також при проходженні навчальних, виробничих практик, захисту дипломних чи магістерських робіт, складання іспитів, заліків чи інших форм поточного контролю².

Тому криміналістичну освіту в юридичних вузах, на наш погляд, необхідно розглядати як відносно самостійну підсистему, що являє собою систематичне навчання та виховання майбутніх юристів професійної спрямованості (спеціалізації), яка спрямована на оволодіння ними криміналістичними знаннями, вміннями та навичками з метою використання на практиці розроблених криміналістикою рекомендацій боротьби із сучасною злочинністю в умовах війни та глобальних загроз і викликів сьогодення.

Сучасні потреби підготовки фахівців-правників, зокрема і криміналістичної спрямованості, вимагають перегляду низки педагогічних

¹ Шевчук В. М. Вплив технологій штучного інтелекту на методику викладання криміналістики в сучасних реаліях війни. *Sound legal education as a guarantee of fair justice: scientific and pedagogical internship*, December 4 – January 14, 2024. Riga, the Republic of Latvia: «Baltija Publishing», 2024. С. 89–95.

² Робоча програма навчальної дисципліни «Криміналістична техніка та інформаційні технології» для здобувачів у галузі знань 08 «Право», спеціальність 081 «Право», освітньо-кваліфікаційний рівень третій (доктор філософії) / розроб.: В. М. Шевчук, В. Ю. Шепітько, В. В. Баранчук та ін. Електронне видання. Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2023. 20 с.

парадигм. Одним із таких напрямів є активізація та залучення до процесу моделювання концепції майбутнього фахівця-юриста, студентів (курсантів), які таким чином із «об'єкта», на який спрямований процес навчання, стають повноправними «суб'єктами» цього процесу¹. Тому однією форм взаємного зв'язку у цьому плані є періодичне анкетування студентів. Вбачається, що нововведенням в даному випадку, є анкетування студентів на початок процесу навчання, а потім проводиться анкетування наприкінці першого семестру навчання, а далі після кожного курсу, що дозволить удосконалювати процес навчання за їх активної участі.

Останнім часом є важливим створення Криміналістичних полігонів², Тренінгових центрів підготовки фахівців³ у різних видах юридичних практик та забезпечення вирішення низки завдань в умовах воєнного стану. Так, наприклад, ще у 2019 році у Дніпрі було відкрито Гуманітарний тренінговий центр судово-медичної ідентифікації. У цьому центрі здійснюється не тільки теоретична підготовка спеціалістів, а й практика. Тренінговий центр створено на базі Дніпропетровського обласного бюро судово-медичної експертизи. Такий Центр є академічною платформою, яка є необхідна для покращення роботи судово-медичної системи та підвищення кваліфікації спеціалістів в цій галузі знань. Тут проводять тренінги та проводять навчання судових експертів, які ідентифікують зниклих безвісти, жертв катастроф та масових конфліктів, особливо що є сьогодні актуальним в умовах російсько-української війни⁴. Свої завдання по підвищенню

¹ Шевчук В. М. Інновації у криміналістичній дидактиці в умовах війни та глобальних загроз. *Грааль науки: міжнародний науковий журнал* № 18–19 (серпень, 2022) за матеріалами IV Міжн. наук.-практ. конф. «An integrated approach to science modernization: methods, models and multidisciplinary» (Відень, Австрія; Вінниця, Україна, 26 серпня 2022 р.). С. 58–70.

² Department of Criminalistics: History of Formation and Development. *To the 80th anniversary of the foundation*. Monography / V. Yu. Shepitko, V. M. Shevchuk, V. I. Alekseychuk and others. Edited by Shepitko V. Yu. Kharkiv: Pravo, 2020. Pp. 10.

³ Войченко В. В., Вюн В. В., Черняк В. В., Левченко В. О. *Гуманітарна місія судово-медичної служби з ідентифікації загиблих. Судово-медична експертиза*. 2023. № 1. С. 85–88.

⁴ Мішалов В. Д., Войченко В. В., Козлов С. В. Комплексний підхід проведення ідентифікації тіл загиблих осіб загиблих осіб в умовах збройного конфлікту. *Morphologia*. Том 16. No 3. 2022. С. 76–82.

кваліфікації та удосконаленню підготовки кадрів для органів прокуратури вирішує Тренінговий центр прокурорів України¹.

Криміналістика і такі тренінгові центри повинні навчити майбутніх правоохоронців, судових експертів та юристів (слідчих, детективів, прокурорів, адвокатів, суддів, слідчих судів та ін.) мистецтву розуміння, читання та криміналістичного аналізу усіх процесів слідо-відображення (закономірностям виникнення, існування і зникнення слідів), а потім на базі цього – яким чином і за допомогою чого найдоцільніше виявляти, збирати, фіксувати, досліджувати і використовувати доказову інформацію у досудовому розслідуванні та судовому провадженні.

Отже, сьогодні актуальним науково-методичним завданням у юридичних вищих навчальних закладах стає пошук нових ефективних форм і методів вищої правової освіти. В сучасних умовах є необхідність перегляду змісту освітніх програм юридичного профілю. Зміст фахової підготовки правоохоронця, юриста ускладнюється і суттєво трансформується під впливом умов війни й таких суспільно-значущих та взаємопов'язаних процесів, як розширення сфер правозастосування і євроінтеграції.

З огляду на викладене, в реаліях сьогодення сучасна криміналістика покликана розроблювати та запроваджувати в практику інноваційні засоби, прийоми та методи, спрямовані на протидію воєнних злочинів, що вчиняються військовими РФ на території України та криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану. Окремим напрямом у криміналістиці має бути розроблення системи криміналістичних методик розслідування, активізація розробок техніко-криміналістичного забезпечення, застосування спеціальних знань, захист інформаційних джерел і проблеми інформаційної безпеки. Відтак, проблема криміналістичного забезпечення та практика застосування криміналістичних знань для збирання доказової інформації під час війни є досить актуальною та значимою.

Таким чином, в реаліях сьогодення особливої значимості та актуальності набуває проблематика формування та реалізації криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень

¹ Тренінговий центр прокурорів України. URL : <https://ptcu.gp.gov.ua/uk/>

із врахуванням сучасних викликів та загроз. Побудова ефективного криміналістичного забезпечення має охоплювати теоретико-методологічний, техніко-криміналістичний, методико-криміналістичний напрями, включаючи супроводження і забезпечення засобами криміналістики й судовий розгляд таких кримінальних правопорушень. За таких обставин сучасна парадигма криміналістики повинна бути спрямована на подальший розвиток та формування криміналістичних знань, нових галузей криміналістики (цифрової, медичної, воєнної, ядерної та ін.) для ефективного вирішення нових завдань, які формують перспективи та стратегію інноваційного розвитку криміналістичної науки. За таких умов формування і розвиток криміналістичних знань, застосування криміналістичних інновацій, новітніх технологій є своєрідною відповіддю на виклики сучасності, на появу нових способів та механізмів злочинної діяльності в умовах війни під впливом сучасних тенденцій розвитку науки, техніки та суспільства.

2.4. Інформаційні-аналітичні системи: поняття, завдання та функції *(М. Капустіна)*

Практика боротьби зі злочинністю переконливо свідчить про те, що без ефективного використання відомостей, які містяться в різних інформаційних системах, та їх належного аналізу та синтезу ефективна протидія будь-яким кримінальним правопорушенням неможлива¹. Одним із напрямів підвищення результативності засобів інформаційного забезпечення на стадії досудового розслідування є своєчасне й повне використання сучасних можливостей і досягнень науково-технічного прогресу². А отже, впровадження в досудове розслідуван-

¹ Бондар В. С. Інформаційно-аналітичне забезпечення криміналістичної діяльності в процесі досудового розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з тероризмом. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*, 2015. Вип. 33. С. 137.

² Лук'янчиков, Є. Д. Методологічні засади інформаційного забезпечення розслідування злочинів: монографія Київ: Нац. акад. внутр. справ України, 2005. С.21.